PREDSTAVE IN ODNOS MLADIH DO MIGRACIJSKIH PROCESOV – PRIMER ZDA IN SLOVENIJE

*Izvirni znanstveni članek
COBISS 1.01
DOI: 10.4312/dela.55.5-40*

Izvleček

Prispevek obravnava predstave in odnos mladih do migracijskih procesov v dveh državah – ZDA, ki že stoletja veljajo za državo priseljevanja, in Sloveniji, ki je bila v različnih zgodovinskih obdobjih del različnih migracijskih procesov (kot država izseljevanja, država priseljevanja ali država tranzitnih migracij). Prvi del prispevka se osredotoča na migracijske procese v obeh državah in prikaže pregled predstav in odnosa mladih do priseljevanja, drugi del pa predstavi rezultate raziskave, ki smo jo opravili med 44 mladimi Američani in Slovenci, v kateri so nas zanimale njihove predstave in odnos do migracijskih procesov.

Ključne besede: izseljevanje, priseljevanje, predstave, odnos, mladi, Slovenija, ZDA

... *Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Aškerčeva 2, SI-1000
... Ljubljana

... **George Washington University, Elliott School of International Affairs, 1957 E St.
... NW, Washington, DC 20052, United States
... e-pošta: mojca.ilc@ff.uni-lj.si, anav@gwu.edu

1 UVOD

Migracije lahko opredelimo kot proces premikanja ljudi znotraj države ali čez mednarodne meje. Ne gre za nov demogeografski pojav, ampak so migracije del človeške zgodovine že od samega začetka (Bellwood, 2013). Ljudje se selimo znotraj države, iz ene države v drugo ali z ene celine na drugo. Po podatkih IOM (Mednarodne organizacije za migracije) je po vsem svetu več kot ena milijarda migrantov, vključno z 272 milijoni mednarodnih migrantov (World migration report 2020, 2019). Čeprav gre za majhen delež svetovnega prebivalstva (3,5 %), je ocenjeno število in delež mednarodnih migrantov že presegel nekatere projekcije za leto 2050, ki so napovedovale 230 milijonov migrantov (World migration report 2020, 2019).

Migracije imajo dolgotrajen vpliv na vse vidike družbe. Na političnem področju je lahko vsaka država vključena v migracijske procese v določeni obliki, kot država priseljevanja, država izseljevanja ali država tranzitnih migracij, zato ima svojo migracijsko politiko, s katero ureja migracijske procese znotraj svojih meja. Prav tako migracije vplivajo na gospodarstva po vsem svetu; v zadnjih desetih letih so priseljenci predstavljali »47 % povečanja delovne sile v ZDA in 70 % v Evropi« (Migration policy debates, 2014). V demografskem smislu vplivajo mednarodne migracije na prebivalstvo države neposredno s spreminjanjem številčnosti in starostne strukture prebivalstva ter posredno z vplivom na nataliteto v prihodnosti (Fihel in sod., 2018). Tudi v izobraževalni proces se vedno pogosteje vključujejo teme, povezane z migracijami, vpeljava teh tem v šolske kurikule pa postaja vse bolj nujna, z namenom da bi mladim zagotovili celovito izobraževanje in jasnejše razumevanje sveta (Ilc Klun, 2017a). Migracije imajo lahko pomembno vlogo tudi pri kulturni raznolikosti priseljenjskih držav, kar se odraža v hrani, veri in etničnih soseskah.

Kljub temu, da so migracije pogosto pomemben del mednarodnih političnih razprav in da se poudarjajo pozitivni učinki migracij k številnim vidikom življenja, mediji pogosto predstavljajo temo v negativni luči, s čimer vplivajo na predstave o migracijah pri različnih generacijah (How the world views migration, 2015). Zaradi novic o migracijah v medijih se včasih pojavljajo napačne interpretacije, da ljudje migracije dojemajo negativno. Med letoma 2012 in 2014 je Gallupova raziskava, v katero je bilo vključenih več kot 183.000 odraslih v več kot 140 državah po vsem svetu, spraševala anketirance o njihovem dojemanju migracij. V sedmih od desetih držav z najštevilčnejšim priseljevanjem (ZDA, Kanada, Avstralija, Združeni arabski emirati, Savdska Arabija, Nemčija in Francija) državljani pravijo, da je treba priseljevanje povečati ali vsaj ohraniti v obstoječi obliki, medtem ko so Evropejci izrazili bolj negativen odnos do priseljevanja (How the world views migration, 2015). Rezultati omenjene raziskave so bili osnova za zasnovo naše raziskave. Da bi ugotovili predstave in odnos mladih do migracij v dveh zelo različnih državah, ZDA in Sloveniji, smo zasnovali raziskavo, v kateri smo primerjali razmišljanja ameriških in slovenskih študentov na to temo.

Kot vodilno državo po številu priseljencev po vsem svetu ameriško ministrstvo za zunanje zadeve opisuje Združene države Amerike kot »najbolj velikodušno državo na svetu za priseljevanje«. Dejansko lahko statistika o priseljevanju v ZDA podpre to trditev; vsako leto se približno milijon priseljencev priseli v Združene države Amerike, medtem ko na stotine tisoč v tujini rojenih prebivalcev postanejo naturalizirani državljani (International migration, 2020). Leta 2018 je priseljevanje v Združene države Amerike doseglo številčno najvišjo vrednost, saj je več kot 44,7 milijona priseljencev živel znotraj državnih meja ZDA (Batalova in sod., 2020). Tudi med letoma 2015 in 2019 se je število prebivalcev, ki so bili rojeni v tujini, povečalo za 5 %, v ZDA pa danes živi približno 51 milijonov priseljencev (World migration report 2020, 2019). Pew Research Center ugotavlja, da je ameriška priseljska populacija precej raznolika, saj priseljenci prihajajo v ZDA iz skoraj vseh držav na svetu (Radford, 2019).

V nasprotju z ZDA je Slovenija kot ena manjših držav v Evropi vključena v različne migracijske tokove, ne le priseljevanja, ampak predvsem izseljevanja. Slovenija je bila zaradi svojega tranzitnega položaja, političnih in socialno-ekonomskih razlogov vseskozi vključena v migracijske procese. V kontekstu migracij lahko Slovenijo uvrstimo med izseljenske države [pred začetkom 20. stoletja se je iz Slovenije izselilo 300.000 ljudi, kar je takrat predstavljalo tretjino celotnega prebivalstva države (Ilc Klun, 2017a); in še 100.000 ljudi se je iz Slovenije izselilo med drugo svetovno vojno in po njej (Ilc Klun, 2017a)], priseljske države [v 60. in 70. letih se je Slovenija soočala z imigracijskim tokom več kot 80.000 ljudi iz drugih republik Jugoslavije (Ilc Klun, 2017a) in med tranzitne migracijske države [ko ljudje predvsem iz držav nekdanje Jugoslavije prečkajo Slovenijo, da dosežejo druge Srednje in Zahodnoevropske države (Ilc Klun, 2017b)]. V Sloveniji trenutno živi približno 250.000 priseljencev in njihovih potomcev, kar predstavlja približno 12,1 % celotne populacije Slovenije. S takšnim deležem priseljencev se Slovenija med državami članicami EU uvršča na 16. mesto (SURS, 2019). Med 250.000 ljudmi priseljskega porekla jih je 216.000 (86 %) imelo prvo bivališče v eni od držav, ki so nastale po razpadu Jugoslavije. Med temi so najštevilčnejši tisti, katerih prvo bivališče (po rojstvu) je bilo v Bosni in Hercegovini (108.000), sledijo tisti, katerih prvo bivališče je bilo na Hrvaškem (45.000), nato pa tisti s prvim bivališčem v Srbiji (25.000) (SURS, 2018). Med priseljenci iz drugih evropskih držav so najštevilčnejši tisti, katerih prvo bivališče je bilo v Nemčiji (7.300), sledijo tisti s prvim bivališčem v Italiji (4.100) in v Ruski federaciji (3.000). Med osebam, katerih prvo bivališče je bilo v eni od neevropskih držav, jih je imela večina prvo bivališče na Kitajskem (1000), sledijo tisti s prvim bivališčem v ZDA (800) ter v Argentini in Kanadi (po 400) (SURS, 2018). Po podatkih SURS-a je tipičen priseljenec v Sloveniji oseba, ki se je v Slovenijo priselila med letoma 2008 in 2017, je moški, star 30–39 let in živi sam. Je tuji državljan s stalnim prebivališčem v Sloveniji in se je v Slovenijo priselil iz Bosne in Hercegovine. Stanuje v eni od mestnih občin. Je zaposlen in ima poklicno izobrazbo (SURS, 2019).

Ker se v nadaljevanju naša raziskava osredotoča na odnos in predstave mladih do migracij, bomo v naslednjih korakih predstavili predvsem statistiko, ki se navezuje na mlade in migracije v ZDA in Sloveniji.

V Združenih državah Amerike so raziskave pokazale, da so milenijci (osebe, rojene med 1981 in 1996) bolj naklonjeni do priseljencev kot generacije pred njimi, morda zaradi vse večje diverzifikacije in globalizacije ameriške družbe (Rouse, Ross, 2018). Milenijci so odraščali v vse bolj raznolikih okoljih z večjim številom priseljencev kot kdaj koli prej in te demografske spremembe so zagotovo vplivale na njihov sodobni odnos do priseljavanja (Rouse, Ross, 2018). Kljub navidezno širokemu sprejemanju in strpnosti do priseljencev pa se stališča milenijcev do priseljencev še vedno razlikujejo glede na širok razpon identifikatorjev (Rouse, Ross, 2018). Priseljavanje je namreč na različne načine oblikovalo življenja različnih skupin ameriškega prebivalstva. Za Američane azijske in latinskoameriške narodnosti je na primer bistveno večja verjetnost, da so sami priseljenci, imajo družino ali prijatelje, ki so priseljenci, in v svojih domovih govorijo drug jezik, razen angleščine. Nasprotno velja za belopolte Američane in Afroameričane (Cohen in sod., 2018). Kljub tem razlikam so milenijci vseh etničnih okolij izrazili podporo različnim tematikam, kot je na primer vprašanje pridobitve državljanstva za posameznike, ki izpolnjujejo pogoje za DACA, in širitev ameriškega programa gostujočih delavcev (Cohen in sod., 2018).

Tudi v Sloveniji se zdi, da se strpnost do priseljencev povečuje. Raziskava iz leta 2014 je v primerjavi z letom 2002 pokazala, da več Slovencev meni, da priseljenci državo izboljšajo (Heath, Richards, 2016, str. 4). Na splošno so Evropejci izrazili enako mnenje, vendar so bolj naklonjeni priseljencem iz svoje etnične (tudi evropske) skupine in izražajo bolj negativna mnenja o priseljencih iz gospodarsko slabše razvitih držav izven Evrope (Heath, Richards, 2016, str. 12). Tudi v Sloveniji raziskave potrjujejo, da je več skupin (kot so Bošnjaki in Romi) neprekinjeno obravnavanih kot tujci, čeprav živijo v Sloveniji, govorijo slovensko in imajo slovensko državljanstvo (Bajt, 2016). Ne glede na kraj rojstva je veliko priseljencev v Sloveniji izrazilo svoje izkušnje z diskriminacijo in izkoriščanjem, navsezadnje pa menijo, da jim njihova »tujost« preprečuje, da bi bili v družbi popolnoma sprejeti (Bajt, 2016).

2 METODOLOGIJA

V raziskavi smo s pomočjo spletnega vprašalnika proučevali podobnosti in razlike med predstavami in odnosom ameriških in slovenskih mladih do migracij. Anketni vprašalnik je bil razdeljen na tri dele; v prvem delu so bili zbrani demografski podatki o anketirancih, v drugem delu so se vprašanja osredotočala na njihov odnos do priseljavanja v domovini, zadnji del vprašalnika pa se je nanašal na področje njihovega zanimanja za izseljevanje. Spletni vprašalnik s podporo spletnega orodja 1.ka.si smo odprli 7. julija 2020, študenti pa so imeli možnost sodelovati v anketi do 24. julija 2020.

Skupno je v raziskavi sodelovalo 44 študentov, od tega jih je bilo 19 iz ZDA in 25 iz Slovenije.

V ameriški skupini anketirancev je bilo vseh 19 študentov starih med 20 in 21 let, večina (68 %) pa je bila žensk. Več kot polovica (58 %) študentov se je opredelila za kristjane (26 % ni vernih, 11 % je Judov in 5 % ruskih pravoslavcev). Vsi anketiranci imajo končano srednjo šolo, večina pa ima vsaj nekaj izkušenj na visokošolski ravni. Glede na mednarodne izkušnje je 71 % anketirancev že delalo ali študiralo v tujini. Omeniti je treba tudi, da ta vzorec ne odraža značilnosti cele populacije ameriških dodiplomskih študentov; v nasprotju z 10 % ameriških študentov, ki študirajo v tujini, veliko študentov v našem raziskovalnem vzorcu študira mednarodne odnose, politične vede in jezik, zato je bolj verjetno, da so preživeli določen čas v tujini (US Study Abroad, 2018). Politično gledano je 88 % anketirancev izjavilo, da so liberalno usmerjeni (6 % se jih je opredelilo kot konservativne in še 6 % kot sredinsko usmerjene), kar je v skladu z dejstvom, da je veliko anketirancev izpostavilo, da uporabljajo predvsem levo usmerjene vire dnevnih novic, kot sta CNN in The New York Times. Hkrati 76 % študentov uporablja vsaj dva vira za zbiranje svojih dnevnih novic, 18 % anketirancev pa dnevne novice zbira preko platform družbenih medijev.

Rezultati raziskave so pokazali, da ameriški študentje na svojo narodnost gledajo precej nevtralnno; čeprav so se rezultati razlikovali, je 41 % anketirancev navedlo, da je biti Američan nekoliko pomembno za njihovo identiteto, 35 % jih je izjavilo, da je precej pomembno, 12 % jih je trdilo, da je to zelo pomembno, 12 % pa, da to sploh ni pomembno. Kljub temu, da je 88 % anketirancev trdilo, da je biti Američan vsaj malo pomembno za njihovo identiteto, se je 29 % ameriških anketirancev opredelilo kot »sploh ne domoljubne«, 41 % anketirancev se je opredelilo za rahlo domoljubne, 18 % za zelo domoljubne in preostalih 12 % za precej domoljubne.

Slika 1: Povprečni ameriški študent, vključen v raziskavo.

V skupini slovenskih študentov jih je bilo največ, 65 %, starih 20 let, 13 % 25 let, 9 % 22 in 24 let ter 4 % 23 let. Večina, 60 %, je bilo žensk. Skoraj polovica študentov se je opredelila za kristjane (48 %), drugi pa so izjavili, da so ateisti, ali trdili, da so ti podatki osebni in zato niso odgovorili na vprašanje ali pa so v svojih odgovorih poudarili regionalno identiteto pred vero. Vsi anketiranci so končali srednjo šolo in imajo nekaj visokošolskih izkušenj – 76 % jih je končalo srednjo šolo in so trenutno študenti prve stopnje, drugi pa imajo že diplomu in so trenutno študenti magistrskega programa. Glede na mednarodne izkušnje jih večina, 92 %, še nikoli ni študirala ali delala v tujini, kar močno odstopa od prej omenjenega visokega deleža ameriških študentov z mednarodnimi izkušnjami, ki so sodelovali v naši raziskavi. 60 % slovenskih študentov meni, da so njihova politična stališča zmerna, 36 % jih je svoja politična stališča opredelilo kot liberalna in 4 % kot konservativna. V primeru prebiranja dnevnih novic, jih večina (44 %) uporablja različne, vsaj dva ali več virov novic, 20 % slovenskih študentov pa je pri pridobivanju novic izpostavilo platforme različnih družbenih medijev (npr. Facebook). Večina slovenskih študentov, 58 %, je navedlo, da je biti Slovenec zelo pomemben identifikator njihove identitete, 21 % jih je navedlo, da je precej pomemben, 17 % rahlo pomemben, le 4 % pa so izpostavili, da biti Slovenec sploh ni pomembno za njihovo identiteto. Kljub temu da so svojo nacionalno identiteto navedli kot zelo pomembno, se slovenski študenti ne smatrajo za zelo domoljubne. Večina, 44 %, se jih zdi precej domoljubna, 28 % rahlo domoljubna, 20 % zelo domoljubna in 8 % sploh ne domoljubna.

Slika 2: Povprečni slovenski študent, vključen v raziskavo.

Preglednica 1: Demografski podatki anketirancev.

		Ameriški študenti (%)	Slovenski študenti (%)
Mednarodne izkušnje	Da	71	8
	Ne	29	92
Politična usmerjenost	Liberalno usmerjeni	88	36
	Konzervativno usmerjeni	6	4
	Sredinsko usmerjeni	6	60
Narodna identiteta	Zelo pomembna	12	58
	Pomembna	35	21
	Manj pomembna	41	17
	Sploh ni pomembna	12	4
Domoljubje	Zelo domoljubni	18	20
	Domoljubni	12	44
	Rahlo domoljubni	41	28
	Sploh ne domoljubni	29	8

Preglednica 1 izpostavlja nekatere ključne razlike med ameriški in slovenski študenti, predvsem je očitna velika razlika v njihovih mednarodnih izkušnjah. V naši raziskavi smo študente povprašali, ali so kdaj delali ali študirali v tujini in čeprav ima večina ameriških študentov že vsaj eno izkušnjo izven svoje države, je velika večina slovenskih študentov nima. Kot že omenjeno, je ta delež višji med ameriški študenti zaradi njihove usmerjenosti v študij mednarodnih odnosov. Med slovenski študenti pa je ta delež zelo nizek, saj je večina študentov, ki so sodelovali v raziskavi, študentov 1. letnika prve stopnje in se še niso odločili za študijske izkušnje v tujini. Druga pomembna razlika med ameriški in slovenski študenti je njihova politična usmerjenost. Večina ameriških študentov se je politično opredelila za liberalno usmerjene, medtem ko se je večina slovenskih študentov opredelila za sredinsko usmerjene, razlike pa se kažejo tudi v njihovih opredelitvah nacionalne identitete in domoljubja. Večina ameriških študentov na primer svojo nacionalno identiteto dojema kot rahlo pomembno in se opredeljujejo kot rahlo domoljubni. Slovenski študenti pa imajo svojo nacionalno identiteto za zelo pomembno in izražajo več domoljubja kot njihovi ameriški kolegi.

3 REZULTATI

Rezultati naše raziskave so razdeljeni na dva dela; prvi del obravnava predstave in odnos ameriških in slovenskih študentov do priseljevanja, drugi del pa njihovo mnenje o morebitni bodoči emigraciji.

3.1 Odnos in predstave ameriških študentov do priseljevanja

Obe državi, ZDA in Slovenija, sta (bili) vključeni v procese priseljevanja. Združene države Amerike imajo na primer dolgo zgodovino priseljevanja in priseljenci z vsega sveta še naprej diverzificirajo ameriški narod. Slovenija pa je bila del dveh večjih priseljenjskih valov v 20. stoletju (skozi šestdeseta in sedemdeseta leta 20. stoletja in ponovno po letu 1991), ko so se priseljenci iz (nekdanje) Jugoslavije priseljevali v Slovenijo, večinoma iz ekonomskih razlogov. V naši raziskavi nas je zanimalo, ali je vpletenost države v procese priseljevanja mogoče povezati z odnosom mladih do priseljevanja in njihovo predstavo o priseljevanju. Rezultati raziskave Mednarodne organizacije za migracije 2012–2014 so pokazali, da imajo največje priseljenjske države (ZDA, Avstralija, Kanada itd.) pozitiven odnos do priseljevanja, medtem ko so evropske države na splošno nenaklonjene priseljevanju (How the world views migration, 2015).

V naši raziskavi smo udeležence vprašali, ali imajo sami izkušnje s procesom priseljevanja. Večina ameriških študentov je izrazila vsaj eno družinsko ali prijateljsko povezavo s priseljevanjem. Dejansko je skoraj polovica (47 %) vprašanih navedla, da se je vsaj eden od njihovih starih staršev priselil v Združene države Amerike, 41 % pa jih je izjavilo, da imajo vsaj enega tesnega prijatelja, ki je priseljenec. Hkrati jih je 24 % izpostavilo, da je vsaj eden od njihovih staršev priseljenec, ostalih 24 % študentov pa nima nobenih povezav s procesom priseljevanja.

Glede identitete so se vsi ameriški študentje strinjali, da ni razlike med Američanom, rojenim v Ameriki, in Američanom, rojenim v tujini. Številni študenti so opozorili, da bi moral priseljenec imeti določene vrednote, povezane z Združenimi državami Amerike, kot je prepričanje v svobodo in pravičnost za vse, medtem ko drugi trdijo, da so pridobitev državljanstva, sodelovanje v vladnih procesih in prispevek h gospodarstvu bistvenega pomena za opredeljevanje za Američana/Američanko. Hkrati je veliko študentov poudarilo osrednji pomen priseljevanja in raznolikost skozi ameriško zgodovino in v kulturi ter navedlo, da je treba spoštovati razlike med Američani. Kljub soglasju, da je treba vse Američane obravnavati enako, je eden od anketirancev opozoril, da bodo Američani, rojeni v tujini, verjetno soočeni z diskriminacijo na podlagi barve kože in naglasa pri govornem sporazumevanju.

Ameriški študenti so jasno povedali, da je priseljevanje prednostno politično vprašanje, saj je priseljevanje 83 % anketiranih označilo za zelo pomembno, preostalih 18 % pa za dokaj pomembno politično vprašanje. Pri ocenjevanju političnih vprašanj, ki so pomembnejša od priseljevanja, so ameriški študenti izpostavili vprašanja zdravstvene oskrbe, podnebnih sprememb, reform policije/zaporov in nadzora nad orožjem. Skoraj polovica (47 %) vprašanih meni, da je tematika priseljevanja pomembna tudi v gospodarskem kontekstu. 29 % anketiranih je odgovorilo, da je gospodarsko gledano, priseljevanje precej pomembno, preostalih 24 % pa je navedlo, da je rahlo pomembno. Čeprav noben študent ni izpostavil priseljevanja kot ekonomsko povsem nepomembno, je večina študentov menila, da so vprašanja premoženjskih neenakosti,

minimalnih plač, brezposelnosti, revščina ter dostop do zdravstvenega in socialnega varstva trenutno ekonomsko pomembnejša vprašanja od vprašanj priseljevanja.

Kar zadeva znanje in izobraževanje v zvezi z migracijami, je večina ameriških študentov (47 %) izjavila, da povprečno razume ameriško politiko priseljevanja (41 % jih je trdilo, da je njihovo razumevanje dobro, preostalih 12 % pa je svoje razumevanje označilo kot slabo). Da bi izboljšali svoje razumevanje ameriške politike priseljevanja, je veliko študentov izrazilo željo, da bi izvedeli več o politiki odloženega ukrepanja za prihode otrok (DACA), pa tudi o delu ameriške službe za priseljevanje in carino, ki je splošno znana kot ICE. Nekateri so tudi izrazili željo, da bi radi bolje razumeli proces pridobivanja ameriškega državljanstva in vladno obravnavo priseljencev.

Na splošno se zdi, da je ameriška mladina naklonjena do priseljencev v svoji družbi. Večina naših ameriških anketirancev (88 %) meni, da priseljenci zelo pozitivno prispevajo k ameriški družbi; ostalih 12 % študentov je prispevek priseljencev označilo za nekoliko pozitivnega. V širšem kontekstu 59 % anketirancev ocenjuje odnos svoje generacije do priseljencev kot zelo pozitiven, 29 % ga ocenjuje kot nekoliko pozitiven, 6 % kot nevtralen in preostalih 6 % kot nekoliko negativen.

Kljub na splošno pozitivnemu dojemanju priseljencev v Združenih državah Amerike je v naši raziskavi veliko anketirancev izrazilo zaskrbljenost zaradi rasizma, ksenofobije in drugih oblik diskriminacije ameriške priseljske skupnosti. Medtem ko 16 % ameriških študentov meni, da imajo vsi priseljenci v ZDA podobno izkušnjo na podlagi občutka, da so tujci in ustvarjajo novo življenje na neznanem ozemlju, preostalih 84 % anketirancev trdi, da se lahko izkušnje priseljencev v ZDA močno razlikujejo glede na različne dejavnike, kot so država izvora, izobrazba in ekonomsko ozadje, barva kože, vera, tekoče znanje angleškega jezika, pravni status in raven podpore družine. En študent je opozoril, da imajo ZDA »najljubše« države, kar pomeni, da Američani cenijo priseljence iz teh držav bolj kot druge, verjetno zaradi verskih in rasnih dejavnikov. Podobno je drug študent omenil vlogo stereotipov v izkušnji priseljencev v Združenih državah Amerike; na primer, priseljenec iz Latinske Amerike ali Bližnjega vzhoda se lahko sooči z več izzivi, povezanimi z diskriminacijo in asimilacijo, kot evropski priseljenec, v veliki meri na podlagi svojega videza kot »tujca«. Dva študenta sta tudi trdila, da lahko sistem podpore (družine ali prijateljev) vpliva na izkušnjo priseljenca v Združenih državah Amerike, saj lahko območje, v katerem živijo priseljenci, in ljudje, s katerimi komunicirajo, na koncu vpliva na njihovo izkušnjo priseljenstva v Združenih državah Amerike.

Podobno so se vsi ameriški študentje strinjali, da se priseljenci v Združenih državah Amerike ne počutijo kot polnopravni in enakovredni državljani z vsemi pravicami in zaščito, ki jih imajo drugi ljudje, kar še dodatno poudarja prisotnost ksenofobije v ameriški javnosti. Ameriški študentje so poudarili, da se priseljenci verjetno soočajo z diskriminacijo; vendar pa je veliko študentov tudi ugotovilo, da so priseljenci brez dokumentov in prejemniki DACA bolj verjetno prikrajšani, saj jim lahko vsaka manjša nediskrecija odvzame pravno varstvo. Podobno je 24 % anketirancev izjavilo, da je

politika, ustvarjena pod Trumpovo administracijo, priseljencem dodatno zmanjšala integracijo (in občutek, da so sprejeti) v Združenih državah Amerike.

Ne glede na zaznano grožnjo diskriminacije priseljencev v Združenih državah Amerike, se 71 % anketiranih ameriških študentov sploh ne strinja z idejo, da bi več Američanov sprejelo kulturne razlike priseljencev, če bi se le-ti bolj potrudili, da bi se vključili v ameriško družbo (24 % se jih ne strinja, 6 % pa se jih strinja). Večina študentov je izrazila prepričanje, da priseljenci ne bi smeli opustiti svoje kulture in porekla, da bi se uskladili z ameriškimi standardi; študentje so opazili, da kulturna raznolikost pomembno in pozitivno prispeva k ameriški družbi (tako zgodovinsko kot sodobno), saj priseljenci prispevajo nove ideje in usmerjajo ameriško družbo v prihodnost z več sprejemanja raznolikosti. En študent je opozoril tudi na dejstvo, da ameriška javnost pogosto priseljenca, ki se »preveč trudi, da bi se vklopil v ameriško družbo«, kategorizira kot »tistega, ki je pod velikim vplivom belopoltnih Američanov«, a kljub temu kot priseljenca, ki se »ne trudi dovolj, da bi se vklopil« in ga tako opredelijo kot »ne pravega Američana«.

Večina ameriških študentov meni, da mediji negativno vplivajo na predstave o priseljencah v Združenih državah Amerike, saj mediji pogosto objavljajo stereotipe o priseljencah in kriminalizirajo priseljevanje. Številni študenti menijo, da mediji ne omenjajo prednosti oziroma pozitivnih stvari, ki jih priseljenci prinašajo ameriški družbi. En študent je posebej izpostavil zaskrbljenost za varnost priseljencev v Združenih državah Amerike. Nekaj študentov je tudi izpostavilo, da različni mediji predstavijo različna stališča o priseljevanju v Združenih državah Amerike, kar povzroča polarizacijo družbe glede vprašanja priseljencev. Drugi študent je izpostavil, da imajo mediji ključno vlogo pri oblikovanju mnenj ameriških mladih o priseljevanju in priseljencah.

3.2 Odnos in predstave slovenskih študentov do priseljevanja

V nasprotju z ameriškimi anketiranci večina slovenskih študentov (72 %) nima nobene povezave s procesi priseljevanja. Kar zadeva prijatelje in družino, je le 20 % slovenskih študentov navedlo, da ima tesnega prijatelja, ki se je priselil v Slovenijo. Le 16 % študentov ima enega ali več starih staršev, ki so se priselili v Slovenijo. Za razliko od 24 % ameriških študentov, ki imajo vsaj enega starša priseljenca, nobeden od slovenskih študentov nima starša s priseljenko zgodovino.

V demografskem delu naše raziskave je 58 % slovenskih študentov opredelilo svojo nacionalno identiteto kot zelo pomembno za njihovo osebno identiteto. Pri obravnavi slovenske narodne identitete je večina slovenskih študentov (52 %) izpostavila, da med Slovencem, rojenim v Sloveniji in v tujini, ni razlike, 8 % jih je navedlo, da razlika obstaja, preostalih 40 % pa k temu vprašanju ni podalo jasnih odgovorov. Ko smo jih vprašali o dejavnikih, ki opredeljujejo posameznikovo nacionalno identiteto, je 32 % slovenskih študentov odgovorilo, da sta najpomembnejša identifikatorja slovenske identitete jezik in kultura. Tako so slovenski študenti v okviru opredelitve nacionalne identitete poudarili eno komponento, jezikovno-kulturno komponento, ki jo pogosto

najhitreje opazimo, pri tem pa na splošno zanemarili zgodovinsko, prostorsko, ekonomsko-socialno in politično komponento nacionalne identitete (Zupančič, 1998).

Pri obravnavi pomena priseljevanja na političnem in gospodarskem področju so slovenski anketiranci to problematiko označili za splošno pomembno. V političnem smislu je, na primer, skoraj polovica (48 %) študentov priseljevanje označila kot precej pomembno, 32 % kot zelo pomembno, preostalih 20 % pa kot rahlo pomembno. Pravzaprav nihče od slovenskih anketirancev ne zaznava, da priseljevanje nima pomembnega vpliva na slovensko politiko. Tudi na gospodarskem področju večina slovenskih študentov meni, da je priseljevanje precej pomembno (48 %), 24 % slovenskih študentov pa ga ocenjuje kot zelo pomembno ali rahlo pomembno. Le en slovenski študent je poudaril, da priseljevanje z ekonomskega vidika ni pomembno. Pri ocenjevanju političnih vprašanj, ki so pomembnejša od priseljevanja, so se med slovensko študentsko populacijo izkazali za pomembne zdravstvene zadeve, podnebne spremembe, brezposelnost, brezdomstvo, enakost spolov, oskrba starejših in korupcija.

Tako kot ameriški študenti v raziskavi je večina slovenskih študentov (48 %) svoje razumevanje slovenske politike priseljevanja označila za povprečno, 28 % kot dobro, 12 % kot slabo in še preostalih 12 % kot zelo slabo. Za boljše razumevanje politike priseljevanja so slovenski študentje izrazili željo, da bi izvedeli več o postopkih za pridobitev slovenskega državljanstva, azilu, postopkih vključevanja priseljencev v družbo, izzivih, s katerimi se priseljenci soočajo v slovenski družbi, možnostih zaposlovanja priseljencev, zdravstvenem varstvu ipd.

V primerjavi z večinoma pozitivnimi predstavami o prispevkih priseljencev k družbi, ki so jih izpostavili ameriški študenti, so slovenski študenti predstavili pretežno negativen pogled priseljencev na družbene razmere. Natančneje, večina slovenskih študentov meni, da priseljenci nevtrarno (33 %) ali nekoliko negativno (33 %) prispevajo k slovenski družbi. Čeprav je drugih 4 % prispevke priseljencev označilo za zelo negativne, so drugi izrazili bolj naklonjena stališča; 25 % slovenskih študentov je prispevke priseljencev ocenilo kot nekoliko pozitivne, še ostali 4 % pa kot zelo pozitivne. Tudi na ravni svoje generacije slovenski študentje priseljence dojemajo precej negativno. Namreč, 44 % slovenskih študentov je odnos svoje generacije do priseljencev opisalo kot nekoliko negativen, 28 % kot nevtralen, 16 % kot nekoliko pozitiven, 8 % kot zelo negativen in 4 % kot zelo pozitiven. Na splošno ti statistični podatki potrjujejo rezultate študije Mednarodne organizacije za migracije 2012–2014 (*How the world views migration*, 2015), ki je pokazala, da odrasli v Evropi negativno dojemajo priseljevanje. Natančneje, naša raziskava je pokazala, da imajo mladi v Sloveniji, ki so bili v središču naše raziskave, nekoliko bolj negativen odnos do priseljencev in priseljevanja.

Pri obravnavanju družbene sprejemljivosti priseljencev v Sloveniji je večina slovenskih študentov (72 %) menila, da vsi priseljenci v Sloveniji nimajo podobnih izkušenj in jih je mogoče obravnavati različno glede na dejavnike, kot so etnična pripadnost, kulturno ozadje in izobrazba. Številni študenti so v svojih odgovorih opisali osrednjo vlogo etnične pripadnosti priseljencev pri sprejemanju družbe; po njihovem mnenju

je za priseljence, ki so se v Slovenijo priselili iz držav nekdanje Jugoslavije, veliko manj verjetno, da bodo sprejeti v Sloveniji kot tisti, ki so se v Slovenijo priselili iz drugih držav. Poleg tega je veliko študentov izpostavilo, da Slovenci priseljence z drugačnim kulturnim ozadjem in nižjo izobrazbo dojemajo bolj negativno in se zato le-ti počutijo slabše sprejete v družbi.

Na vprašanje, ali se priseljenci v Sloveniji počutijo polnopravni in enakopravni državljani z vsemi pravicami in zaščitami, ki jih imajo drugi Slovenci, so bila mnenja slovenskih študentov deljena. S trditvijo se je strinjala večina (44 %) študentov, ki menijo, da se priseljenci v Sloveniji počutijo popolnoma enakopravne. Nekateri slovenski anketiranci so v svojih odgovorih tudi ppodprli idejo o sprejetosti z dejstvom, da lahko številni priseljenci iz nekdanjih jugoslovanskih republik govorijo v svojih maternih jezikih in jih slovensko prebivalstvo splošno razume. 40 % študentov pa je izjavilo, da priseljenci v Sloveniji niso enakopravni in se soočajo z diskriminacijo drugih. Podobno 71 % slovenskih študentov meni, da bi Slovenci bolj verjetno sprejeli kulturno raznolikost priseljencev, če bi se le-ti bolj potrudili, da bi se bolje vključili v družbo (46 % se je strinjalo s trditvijo, 25 % pa se je močno strinjalo). Predvsem pa so poudarili, da bi Slovenci bolj sprejeli priseljence, če bi se naučili slovenskega jezika in sprejeli slovensko kulturo. Po drugi strani pa se s trditvijo ni strinjalo 29 % slovenskih študentov, ki so menili, da imajo priseljenci pravico obdržati svoj jezik in kulturo.

Pri obravnavi vpliva medijev na oblikovanje predstav o migracijah, ki jih imajo Slovenci, je večina slovenskih študentov (44 %) menila, da mediji vplivajo na način, kako Slovenci gledajo na migracije, ni pa posebej izpostavila, ali je ta vpliv pozitiven ali negativen. Vendar pa je 28 % študentov izjavilo, da slovenski mediji prikazujejo zelo negativno podobo migracij, kar vpliva na družbeno dojemanje migracij. Zanimivo je, da nihče od slovenskih študentov ne verjame, da bi slovenski mediji migracije predstavili kot pozitiven demografski proces.

3.3 Odnos in predstave ameriških in slovenskih študentov o izseljenstvu

Glede na možnosti za izseljevanje se zdi, da so ameriški študenti precej zainteresirani za življenje v tujini. Pravzaprav je 59 % ameriških anketirancev izjavilo, da se bodo v prihodnosti verjetno izselili iz ZDA (24 % jih je navedlo, da so zelo prepričani v izselitev, 35 % pa se jih je opredelilo kot nekoliko prepričane v izselitev). Po drugi strani je 6 % študentov ostalo nevtralnih glede tega vprašanja, 12 % jih je izpostavilo, da je malo verjetno, preostalih 24 % pa, da je zelo malo verjetno, da se bodo v prihodnosti izselili iz ZDA. Hkrati je 63 % študentov navedlo, da lahko zakonec ali otrok vpliva na njihovo verjetnost izselitve; mnogi so opisali željo po vzgoji otrok zunaj Združenih držav Amerike, drugi pa so izpostavili, da bi se bili pripravljeni preseliti v tujino, da bi bili s tujim partnerjem. En študent je mednarodno življenje opisal kot »odlično priložnost za spoznavanje drugih kultur, pridobivanje novih veščin in pogled na svet z vidika, ki ni osredotočen na ZDA«.

Na vprašanje o njihovih glavnih treh razlogih za selitev v tujino je bil najpogostejši odgovor osredotočen na kariero, a mu je tesno sledila želja po pridobivanju novih izkušenj v tujem kulturnem okolju; en študent je namreč zapisal: »življenje je kratko in mislim, da je medvedja usluga, če ostaneš v istem kraju na istem mestu in se nikoli ne poskušaš učiti drugje«. Pretekle raziskave kažejo, da mlade samoiniciativne izseljenke (SIE) poleg finančnih in poklicnih želja močno motivirajo avanture in življenjske spremembe (Ceric, Crawford, 2016, p. 138). Študija Boston Consulting Group (BCG), v okviru katere so raziskovali globalno mobilnost in zaposlitvene preference, je pokazala, da želijo mladi posamezniki postati globalni državljani z različnimi poklicnimi in osebnimi izkušnjami v tujini (Strack in sod., 2014, str. 13).

Pri pridobivanju poklicnih izkušenj v tujini raziskave kažejo, da večina (59 %) Američanov, starih med 21 in 30 let, bolj kot ostala ameriška populacija razmišlja o mednarodnih zaposlitvenih možnostih. Ta visok delež je morda povezan tudi s finančno krizo, ko je veliko izobraženih mladih Američanov iskalo tudi netradicionalne začetke svoje poklicne kariere prek začasnih zaposlitev v tujini, nekateri tudi v neprofitnih organizacijah (Strack in sod., 2014, str. 6–8).

Poleg osebne in poklicne rasti v tujini je veliko ameriških anketirancev navedlo, da bodo v prihodnosti politični dejavniki pomembno vplivali na njihovo verjetnost selitve v tujino. Kar 25 % ameriških študentov je izrecno opisalo ponovno izvolitev Donalda Trumpa kot potisni dejavnik. Med drugim so študenti pri možnostih za selitev v tujino izpostavili tudi dostopnost zdravstvenega varstva in izobraževanja, težave z dvostrankarskim političnim sistemom, težave z nadzorom orožja in rasnimi neenakostmi. Vendar te ugotovitve niso presenetljive. Po izvolitvi predsednika Trumpa leta 2016 je raziskava Gallup pokazala, da je 30 % Američanov, starih od 15 do 30 let, izjavilo, da bi se želeli preseliti v drugo državo, kar predstavlja rekordno visoko željo po izselitvi (Ray, Esipova, 2019). Glede na želeno destinacijo izselitve so ameriški mladi izpostavili Evropo; kar 69 % ameriških anketirancev naše raziskave je navedlo, da bi najverjetneje emigrirali v države Evropske unije (13 % jih je navedlo Severno Ameriko, 6 % Azijo, 6 % Vzhodno Evropo, preostalih 6 % pa Oceanijo). Po drugi strani pa je potrebno omeniti, da si nobeden od anketiranih študentov ne želi večno življenja preživeti v tujini. Dejansko želi 44 % ameriških študentov živeti v tujini 1–5 let, 38 % 5–20 let, 13 % manj kot eno leto in 6 % 20–50 let.

Ameriški študenti so kljub tej močni želji po življenju v tujini izrazili dvome o njihovi sposobnosti vključevanja v tujo družbo. Na vprašanje, ali bi se počutili kot polnopravni in enakopravni državljani z vsemi pravicami in zaščito, ki jih imajo drugi v tujini, je 77 % anketirancev odgovorilo, da ne, saj menijo, da se priseljence pogosto obravnava kot tujce. Medtem ko so nekateri navedli, da je državljanstvo morda potrebno, da bi se v tuji državi počutili kot polnopravni in enakopravni državljani, so drugi opozorili, da so identifikatorji, kot sta rasa in socialno-ekonomski status, morda še pomembnejši (morda zato, ker so bolj vidni) pri sprejemanju v družbo. En študent je na podlagi osebnih izkušenj tudi izjavil, da so nekatere države precej

nacionalistične, imajo zakoreninjeno dojemanje tega, kakšen bi moral biti njihov državljani, in da je manj verjetno, da bodo sprejele priseljence v svojo družbo.

Tudi v Sloveniji je izseljevanje postal vse pomembnejši demogeografski pojav. Med letoma 2010 in 2016 se je število mladih, ki so se izselili iz Slovenije, skoraj štirikrat povečalo, saj veliko posameznikov kaže željo po spoznavanju drugih kulturnih okolij (Naterer in sod., 2019, str. 39). Raziskave so pokazale, da se mladi v Sloveniji pogosto pripravljajo na prihodnjo morebitno izselitev (z jezikovnimi tečaji ipd.), čeprav se običajno načrtujejo izseliti le za krajše obdobje in se nato vrniti domov (Naterer in sod., 2019, str. 39–40). Morda so bili zaradi evropeizacije Slovenije (pridobitev članstva v EU, prevzem evra ipd.) v procesu razmišljanja o izselitvi mladih, vlečni dejavniki pomembnejši od potisnih dejavnikov, saj so druge evropske države postale vse bolj dostopne za priseljevanje Slovencev (Naterer in sod., 2019, str. 40). Prav tako so k izseljevanju mladih v Sloveniji prispevala tudi številna tuja mednarodna podjetja (Naterer in sod., 2019, str. 40).

Večina slovenskih študentov naše raziskave nima želje po izselitvi iz Slovenije 39 % slovenskih študentov je namreč odgovorilo, da se iz Slovenije verjetno ne bi izselili, 13 % pa, da je to zelo malo verjetno. Ta rezultat se nekoliko razlikuje od prejšnjih raziskav (Naterer in sod. 2019, str. 39; Ilc Klun, 2017). V raziskavi, ki jo je izpeljala Ilc Klunova, in je vključevala več kot 1100 učencev slovenskih osnovnih in srednjih šol, je 63,5 % učencev izrazilo željo po izselitvi iz Slovenije (Ilc Klun, 2017b). Čeprav ta raziskava ni vključevala študentov, je pokazala pozitivno korelacijo med starostjo in željo po izselitvi, kar pomeni, da so bili starejši učenci in dijaki bolj naklonjeni do izseljevanja kot mlajši (Ilc Klun, 2017b). Naša raziskava pa je pokazala, da se 26 % slovenskih študentov želi izseliti iz Slovenije (22 % nekoliko verjetno in 4 % zelo verjetno). Pri ocenjevanju razlogov za izseljevanje so se kot glavni razlog izkazale družinske povezave. Natančneje, raziskava je pokazala, da bi se 50 % slovenskih študentov izselilo zaradi družinskih vezi (večja je verjetnost, da bi se izselili iz Slovenije, če bi imeli zakonca iz tuje države). Kljub temu pa po drugi strani 35 % slovenskih študentov ne bi upoštevalo družinskih vezi kot pomemben razlog za izselitev iz Slovenije.

Pri navajanju razlogov za izselitev iz Slovenije je 80 % slovenskih študentov poudarilo, da bi se, če bi se odselili, odselili zaradi delovnih izkušenj. 35 % jih je v svojih odgovorih navedlo, da bi bil razlog za izseljevanje tudi družina ali ljubezen.

Glede na destinacijo izseljevanja bi se večina slovenskih študentov (57 %) odselila v eno od držav Evropske unije, sledijo Severna Amerika (17 %), Vzhodna Evropa (13 %), Oceanija (9 %) in Južna Amerika (4 %). Glede na čas, preživet v tujini, je večina slovenskih študentov (48 %) izpostavila, da bi se v tujino odselila za obdobje 1–5 let, 22 % bi se odselilo za 5–20 let, 17 % za manj kot eno leto in le 4 % že več kot 50 let.

Glede na to, da je večina slovenskih študentov izrazila željo, da bi se izselili v eno od držav Evropske unije, je prepričanje, da bi se v državi priseljevanja počutili enakovredno kot priseljenci, razumljivo. 40 % slovenskih študentov je odgovorilo, da bi se v državi priseljevanja počutili enakopravne z drugimi državljani, 20 % slovenskih študentov pa je izrazilo dvome o tej trditvi.

4 ZAKLJUČKI

ZDA in Slovenija sta geografsko zelo različni državi. Kljub svoji velikosti, zgodovini, gospodarskim in političnim značilnostim sta obe državi vključeni v različne migracijske tokove. Zato so v obeh državah teme, povezane z migracijami, del vsakodnevne medijskega poročanja in političnih odločitev. Glede na splošno prepričanje, da ima večina ljudi negativne predstave in odnos do migracij, saj veliko negativnih novic o migracijah in migrantih posredujejo predvsem mediji, nas je zanimalo, kakšne predstave in odnos do migracij in migrantov imajo mladi v Sloveniji in ZDA. Julija 2020 smo med 44 študenti iz ZDA in Slovenije izvedli spletno anketo, v kateri nas so nas zanimale njihove predstave in odnos do priseljevanja in priseljencev na eni strani ter njihovo mnenje o izseljenstvu na drugi strani. Glede predstav in odnosa do migracij je naša raziskava pokazala, da so si ameriški in slovenski študentje v nekaterih pogledih podobni (npr. povprečno razumevanje migracijske politike, priseljenci imajo različne izkušnje), a v mnogih pogledih precej različni.

Prvi del naše raziskave se je nanašal na tematsko področje priseljevanja in priseljencev. Rezultati raziskave so pokazali, da ima večina ameriških študentov vsaj eno bližnjo izkušnjo s procesom priseljevanja, kar pomeni, da se je eden od njihovih družinskih članov ali prijateljev priselil v ZDA. Po drugi strani pa večina slovenskih študentov (72 %) teh izkušenj nima. Na vprašanje, ali menijo, da obstaja razlika med priseljenimi državljani in tistimi, ki so rojeni v državi, so vsi ameriški študentje odgovorili, da po njihovem mnenju ni razlike, slovenski študenti pa so bili pri odgovorih precej deljeni, saj jih je nekaj več kot polovica (52 %) izjavilo, da ni razlike. Kasneje je 83 % ameriških študentov poudarilo, da je priseljevanje zelo pomembno politično vprašanje, medtem ko le 48 % slovenskih študentov meni, da je priseljevanje dokaj pomembno politično vprašanje. Razlike med skupinami so se odrazile tudi v njihovih mnenjih o gospodarskem pomenu priseljencev. 47 % ameriških študentov meni, da je priseljevanje zelo pomembno z ekonomskega vidika, medtem ko 48 % slovenskih študentov meni, da je priseljevanje ekonomsko dokaj pomembno. Mnenja študentov so se med seboj močno razlikovala o prispevku priseljencev k družbi v državi. 88 % ameriških študentov meni, da imajo priseljenci pozitiven prispevek k ameriški družbi, medtem ko ima takšno mnenje le 29 % slovenskih študentov. Večina slovenskih študentov meni, da imajo priseljenci nekoliko negativen (33 %) ali nevtralen (33 %) prispevek k slovenski družbi. Ameriški študenti so v svojih odgovorih izpostavili, da ima večina mladih Američanov po njihovem mnenju pozitiven odnos do priseljencev in priseljevanja. Precej večji odstotek slovenskih študentov pa meni, da ima njihova generacija do priseljevanja nekoliko negativen odnos. Ta rezultat gre z roko v roki z raziskavo, ki jo je med letoma 2012 in 2014 opravila IOM, ki je med drugim pokazala, da imajo odrasli Američani bolj pozitiven odnos do priseljevanja in priseljencev kot odrasli Evropejci (How the world views migration, 2015). Ker imajo mediji pomemben vpliv na mnenje ljudi, nas je zanimalo mnenje mladih o vplivu medijev na odnos do migracij. Rezultati raziskave so pokazali, da vsi ameriški študenti menijo,

da mediji negativno vplivajo na mnenje ljudi o migracijah, medtem ko ima takšno mnenje le 28 % slovenskih študentov.

Druga polovica naše raziskave je bila povezana s področjem izseljenstva. Zanimalo nas je, ali se mladi v ZDA in Sloveniji zanimajo za izseljevanje, kam in za koliko let bi se odselili, kakšni so glavni razlogi za izseljevanje iz države ipd. Rezultati raziskave so pokazali, da se večina ameriških študentov (59 %) želi izseliti iz države, vendar običajno le začasno, za obdobje največ 1-5 let. Po drugi strani večina slovenskih študentov ni naklonjena izseljevanju (52 %), v primeru izseljevanja pa bi se večina odločila tudi za začasno izselitev za obdobje največ 1–5 let. V obeh skupinah študentov so bili razlogi za izseljevanje povezani predvsem s poklicno kariero in pridobivanjem novih delovnih izkušenj v tujini, na odločitev za izselitev v obeh skupinah pa bi vplivali tudi družinski razlogi. Obe skupini študentov sta izpostavili, da bi v primeru izseljevanja najverjetneje izbrali eno od držav Evropske unije. Ameriški študenti so v svojih odgovorih tudi izpostavili, da se po njihovem mnenju ne bi počutili enakovredne drugim državljanom v drugi državi, medtem ko je velik delež slovenskih študentov izrazil mnenje, da bi se v drugi državi počutili enakovredne in da bi imeli tam najverjetneje enake pravice kot državljani.

Na koncu je treba omeniti, da je bila raziskava izvedena na relativno majhnem vzorcu študentov (44), zato rezultatov raziskave ni mogoče v celoti posplošiti na celotno populacijo mladih v Sloveniji in ZDA. V ta namen bi bilo treba izvesti raziskavo na bistveno večjem vzorcu, ki bi lahko potrdil ali ovrgel nekatere rezultate, ki smo jih predstavili z našo raziskavo.

Literatura in viri

- Bajt, V., 2016. Who 'belongs'? Migration, nationalism and national identity in Slovenia. ProQuest - Social Science Database. URL: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-G2H4Z532/0ed89925-6418-4f39-9b9c-b58f5c7caa08/PDF> (citirano 10. 8. 2020).
- Batalova, J., Hanna, M., Levesque, C., 2020. Frequently requested statistics on immigrants and immigration in the United States. Migration Policy Institute. URL: <https://www.migrationpolicy.org/article/frequently-requested-statistics-immigrants-and-immigration-united-states> (citirano 10. 8. 2020).
- Bellwood, P., 2013. First migrants. Ancient migration in global perspective. West Sussex, UK: Wiley Blackwell.
- Ceric, A., Crawford, H. J., 2016. Attracting SIEs: Influence of SIE motivation on their location and employer decisions. *Human Resource Management Review*, 26, 2, str. 136–148. DOI:10.1016/j.hrmr.2015.10.001.
- Cohen, C. J., Fowler, M., Medenica, V. E., Rogowski, J. C., 2018. Who belongs? Millennial attitudes on immigration. URL: <https://genforwardsurvey.com/assets/uploads/2018/01/GenForward-Jan-2018-Immigration-Report.pdf> (citirano 20. 7. 2020)

- Fihel, A., Janicka, A., Klock-Nowak, W., 2018. The direct and indirect impact of international migration on the population ageing process: A formal analysis and its application to Poland. *Demographic Research*, 38, 43, str. 1303–1338. URL: <https://www.demographic-research.org/volumes/vol38/43/38-43.pdf> (citirano 27. 7. 2020).
- Heath, A., Richards, L., 2016. Attitudes towards immigration and their antecedents: Topline results from round 7 of the European Social Survey. URL: https://www.europeansocialsurvey.org/docs/findings/ESS7_toplines_issue_7_immigration.pdf (citirano 28. 7. 2020).
- How the world views migration, 2015. International Organization for Migration, Switzerland. URL: <https://publications.iom.int/books/how-world-views-migration> (citirano 23. 7. 2020).
- Ilc Klun, M., 2017a. Slovensko izseljenstvo in diaspora v procesu geografskega izobraževanja. Doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo.
- Ilc Klun, M., 2017b. Thinking, teaching and learning about migration processes: the case of Slovenia. *Unity in diversity: European perspectives on borders and memories*. Zürich: LIT, Europa lernen, 7, str. 118–132.
- Ilc Klun, M., 2019. The importance of individual memories of Slovenian emigrants when interpreting Slovenian emigration processes, *Ars & Humanitas*, str. 174–190.
- International migration. United States Department of State. URL: <https://www.state.gov/other-policy-issues/international-migration/> (citirano 7. 7. 2020).
- Migration policy debates, 2014. URL: <https://www.oecd.org/migration/OECD%20Migration%20Policy%20Debates%20Numero%202.pdf> (citirano 26. 7. 2020).
- Naterer, A., Lavrič, M., Klanjšek, R., Flere, S., Rutar, T., Lahe, D., Kuhar, M., Hlebec, V., Cupar, T., Kobše, Ž., 2019. Youth study Slovenia 2018/2019. Friedrich-Ebert-Stiftung, URL: <http://library.fes.de/pdf-files/id-moe/15278.pdf> (citirano 29. 7. 2020).
- Radford, J., 2019. Key findings about U.S. immigrants. Pew Research Center. URL: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/06/17/key-findings-about-u-s-immigrants/> (citirano 30. 7. 2020).
- Ray, J., Esipova, N., 2019. Record numbers of Americans want to leave the U.S. Gallup. URL: <https://news.gallup.com/poll/245789/record-numbers-americans-leave.aspx> (citirano 2. 8. 2020).
- Rouse, S. M., Ross, A. D., 2018. The melted pot: Millennials and immigration. V: *The politics of millennials*. Ann Arbor: University of Michigan Press, str. 129–148.
- Strack, R., Booker, M., Von der Linden, C., Strohmayer, A., 2014. Decoding global talent: 200,000 Survey responses on global mobility and employment preferences. URL: https://image-src.bcg.com/Images/Global_Talent_Oct_2014_tcm9-80945.pdf (citirano 20. 7. 2020).
- SURS, 2018. Vsak osmi prebivalec Slovenije se je v Slovenijo priselil iz tujine. URL: <https://www.stat.si/statweb/News/Index/7830> (accessed 23.07.2020).

- SURS, 2019. Mednarodni dan migrantov. URL: <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/8554> (accessed 20.07.2020).
- US study abroad, 2020. URL: <https://studyabroad.state.gov/value-study-abroad/highlights-and-activities/us-study-abroad-continues-increase-and-diversify> (citirano: 25. 7. 2020).
- World migration report 2020, 2019. International Organization for Migration. Switzerland, 498 str. URL: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/wmr_2020.pdf (citirano 25. 7. 2020).
- Zupančič, J., 1998. Identiteta je merljiva. Prispevek k metodologiji proučevanja etnične identitete. V: Razprave in gradivo, 33, str. 253–268.